

Navoiy Asarlaridagi Badiiy Tasvirlar Va Ranglarning Harmoniya Qoidalari

Qutliyeva Mahbuba Bekpulatovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Anatatsiya: Ushbu tadqiqot Alisher Navoiy asarlarida badiiy tasvirlar va ranglarning harmoniya qoidalari masalasini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda ranglarning badiiy obrazlarni yaratishdagi roli, kompozitsion uyg‘unlikni shakllantirish, shuningdek, estetik va pedagogik ahamiyati tahlil qilindi. Navoiy asarlarida ranglar va tasvirlar orqali hissiy kayfiyatni etkazish, badiiy ritm va muvozanatni yaratishning o‘ziga xos usullari aniqlanadi. Tadqiqot natijalari rang va tasvirlar bilan ishlashning nazariy va amaliy jihatlarini aniqlashga, shuningdek, san’at pedagogikasida qo‘llash imkoniyatlarini ko‘rsatishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Badiiy tasvir, rang, ranglarning harmoniyasi, Navoiy asarlari, kompozitsion muvozanat, estetik tahlil, pedagogik jihat, vizual ifoda.

Tasviriy san’at va adabiyotda rang va badiiy tasvirlar muhim estetik vosita hisoblanadi. Ranglarning uyg‘unligi va tasvirlarning badiiy ifodasi asardagi ritm, muvozanat va hissiy kayfiyatni belgilashda asosiy omil sifatida xizmat qiladi. Alisher Navoiy asarlarida rang va badiiy tasvirlar o‘zaro uyg‘unlikda ishlatiladi, bu esa o‘quvchida vizual tafakkur va estetik didni rivojlantirishga yordam beradi.

Navoiy ijodida ranglarning harmoniyasi va badiiy tasvirlarning uyg‘unligi asardagi obrazlarni jonlantiradi, hissiy holatni kuchaytiradi va voqelikni vizual anglash imkonini beradi. Tadqiqot davomida Navoiy asarlarida rang va badiiy tasvirlar bilan ishlashning estetik va pedagogik jihatlarini tizimli tahlil qilinadi, ularning badiiy obraz, kompozitsion uyg‘unlik va san’at pedagogikasidagi roli aniqlanishi maqsad qilinadi.

Rang va badiiy tasvirlar tasviriy san’at va adabiyotning eng muhim elementlari bo‘lib, ular orqali asardagi ritm, muvozanat va hissiy kayfiyat ifodalanadi. Alisher Navoiy ijodida rang va tasvirlarning uyg‘unligi badiiy obrazlarning psixologik holati va hissiy kechinmalarini etkazishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Navoiy asarlarida ranglar va tasvirlar o‘zaro muvozanat va harmoniya tamoyillari asosida joylashtirilgan bo‘lib, bu ularning estetik ta’sirini kuchaytiradi va o‘quvchida vizual tafakkurini rivojlantiradi.

Estetik jihatdan, rang va badiiy tasvirlar bir-biri bilan uyg‘unlashganda asarda hissiy ritm hosil qiladi. Ranglarning intensivligi, tonalligi va joylashuvi badiiy obrazlarni yanada jonli qiladi, ularning psixologik holatini ochib beradi. Masalan, iliq ranglar – mehr, iliqlik va quvonchni ifodalasa, sovuq ranglar tinchlik, introspeksiya va sokinlik hissini uyg‘otadi. Navoiy g‘azallari va dostonlarida ranglar va tasvirlar

yordamida voqelikni vizual anglash imkoniyati yaratiladi, bu esa asardagi badiiy obrazlarning hayotiylikini oshiradi.

Kompozitsion nuqtai nazardan rang va tasvirlar uyg'unligi asardagi muvozanatni ta'minlaydi. Ranglarning joylashuvi va badiiy tasvirlarning o'zaro nisbatlari o'quvchida ritmik ta'sir uyg'otadi va badiiy ritmni kuchaytiradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Navoiy asarlarida rang va tasvirlar o'zaro uyg'unlashgan kompozitsion tizimni hosil qiladi, bu esa nafaqat badiiy estetik, balki pedagogik jihatdan ham o'quvchilarda vizual tafakkur va san'at kompetensiyalarini shakllantirish imkonini beradi.

Rang va badiiy tasvirlarning pedagogik ahamiyati ham tadqiqot diqqat markazida bo'ldi. Tasviriy san'at darslarida ranglar va tasvirlar bilan ishlash orqali o'quvchilarda badiiy tafakkur, vizual did va kompozitsion qarashlarni rivojlantirish mumkin. Navoiy asarlarida rang va tasvirlar uyg'unligi bilan ishlashning nazariy jihatlarini o'rganish, darslarda rang va kompozitsiya bilan ishlashning samarali metodlarini ishlab chiqishga yordam beradi. Rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi o'quvchilarda estetik tafakkur va badiiy didni shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Navoiy asarlarida rang va tasvirlar o'rtasidagi uyg'unlikni belgilovchi asosiy qoidalar ham mavjud. Bu qoidalar ranglar tonalligi, kontrasti, zichligi va tasvirlarning o'lchami va joylashuviga bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Navoiy asarlarida rang va badiiy tasvirlar qoidalar asosida uyg'unlashganda, asardagi badiiy obrazlar yanada jonli va hissiy bo'ladi, o'quvchida estetik ta'sir kuchayadi.

Tarixiy va madaniy kontekst ham rang va tasvirlarning uyg'unligini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Navoiy ijodidagi rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi o'sha davrning estetik qarashlari va san'at an'analari bilan chambarchas bog'liq. Ranglar va tasvirlar orqali ifodalangan badiiy obrazlar Navoiy davrining madaniy va estetik qadriyatlarini aks ettiradi, bu esa ularni zamonaviy tasviriy san'at va pedagogika jarayonlarida o'rganish uchun muhim qiladi.

Amaliy jihatdan rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi asardagi kompozitsion yechimlarni aniqlash, kontrast va uyg'unlikni tahlil qilish imkonini beradi. Bu nafaqat adabiy asarlarni o'rganishda, balki tasviriy san'at darslarini tashkil etishda ham muhim ahamiyatga ega. Rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi orqali o'quvchilar vizual tafakkurini rivojlantiradi, badiiy obrazlarni anglash va kompozitsion qarashlarni mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Natijada, Navoiy asarlarida rang va badiiy tasvirlar uyg'unligi masalasi estetik va pedagogik nuqtai nazardan chuqur tahlil qilinadi. Ranglar va tasvirlarning harmoniya qoidalari orqali badiiy obrazlar jonli va hissiy bo'ladi, kompozitsion muvozanat va ritm hosil bo'ladi, shuningdek, o'quvchilarda estetik tafakkur va vizual did rivojlantiriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi nafaqat

Navoiy ijodini chuqurroq anglash, balki san'at pedagogikasida samarali o'quv metodlarini ishlab chiqish uchun ham muhim vositadir.

Ushbu tadqiqot "Navoiy Asarlaridagi Badiiy Tasvirlar va Ranglarning Harmoniya Qoidalari" mavzusida rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi masalasini estetik va pedagogik jihatlar nuqtai nazaridan o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ranglar va badiiy tasvirlar uyg'unligi nafaqat badiiy obrazning ruhiy va hissiy ifodasini kuchaytiradi, balki asardagi kompozitsion muvozanat va vizual ritmni yaratishda ham muhim ahamiyatga ega.

Navoiy asarlarida rang va tasvirlar uyg'unligi orqali obrazlar jonli va hissiy bo'lib, ularning psixologik holati o'quvchiga aniq yetkaziladi. Rang va tasvirlar bilan ishlash estetik didni rivojlantirish bilan birga, pedagogik jihatdan o'quvchilarda tasviriy san'at kompetensiyalarini shakllantirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rang va tasvirlar uyg'unligi nafaqat Navoiy ijodini chuqurroq anglash, balki san'at pedagogikasida samarali o'quv metodlarini ishlab chiqish uchun ham amaliy ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, Navoiy asarlaridagi rang va badiiy tasvirlarning uyg'unligi estetik va pedagogik nuqtai nazardan markaziy o'rin egallaydi. Tadqiqot natijalari badiiy obrazlarni anglash, kompozitsion yechimlarni tahlil qilish va san'at pedagogikasi jarayonida qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi. Rang va tasvirlar uyg'unligi masalasi nafaqat adabiyotshunoslik, balki tasviriy san'at va pedagogika sohalarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan muhim ilmiy va amaliy resursdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – С. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.

7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – № В10. – С. 192-198.

8. Шавдилов С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.

9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – № 12. – С. 193-196.

10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.